

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

22. Aliqua notabilia contra debitores morosos. Ex part. 5. tract. 13. & Misc.
1. res. 78.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

non restituendo antequam admoneatur. Nam creditor sciens, & potens perere, videtur dilationem concedere, non petendo. Secus dicendum est, si petat, vel si non petat ob timorem, vel impotentiam, vel obliuionem; tunc enim debitor dicitur alienum retinere, inuito domino, & censetur esse in mora, non restituendo. Ita Petrus à Nauarra. lib. 4. c. 3. n. 12. Azor. part. 3. lib. 4. c. 2. 4. quest. 2. Salonijs in 2. 2. q. 77. art. 2. contr. 8. n. 17. Rebellius part. 1. lib. 2. qu. 17. sect. 1. n. 4. Couart. in reg. peccatum, part. 1. §. 1. n. 1. & iterum Rebell. part. 2. lib. 1. de contr. in genere. q. 4. n. 2. Reginald. Medina, Syluest. & alij.

2. His suppositis, ad propositam dubitationem, affirmatiuè respondit Molina de iust. tom. 1. disp. 315. n. 2. vbi ait. Dicendum est eo ipso, quòd aliquid mutuo datur ad certum terminum, teneri mutuatarium ad damnum emergens, atque ad lucrum ex eo mutuantem cessans, quando in termino præfixo solutio non fiat, idque esto, absque mutuatarij culpa solutio non fiat, vel quòd soluendo non fuerit, vel alia simili de causa, quæ tamen ex parte mutuantis non proueniat. Ratio est, quoniam eo ipso, quòd terminus solutioni mutui præfigitur, tacite, ac virtute censetur interuenire pactum, quòd mutuatarius teneatur ad interesse, quo mutuantis defectu solutionis in eo termino priuatur. Quare cum obligatio illa ex contractu oriatur, consequens est, vt esto, absque culpa etiam iuridica mutuatarij solutio sit omnia, teneatur ad eiusmodi interesse, nulla expectata sententia. In hac sententiam inclinatur etiam Emanuel Sà ver. mora, n. 2. vbi in fine asserit, hanc opinionem videri vsu mercatorum receptam. Reginaldus verò tom. 2. lib. 2. c. 7. n. 77. cum Laelio Zecchio in sum. 10. 2. n. de usuris, cap. 1. 6. n. 1. putat ex mora inculpabili oriri obligationem tantam ad interesse intrinsecum, id est, quòd ex re mutuatæ profuxit v. g. mutuatarij fecum, quòd à tempore moræ vendere possem 20. & nunc tantum vendere possum 15. teneri restituere illius interesse, sed non oriri obligationem ad interesse extrinsecum, quòd procedit quidem ab alio, quam à mutuo non soluto, ipsa tamen non solutio dedit illi occasionem, vt v. g. quando occasione fœni non soluti, fame mortua est vacca creditoris.

3. Sed ego absolute existimo, cum Ioan. Salas tract. de usuris, dub. 19. n. 5. quem nouissimè sequitur Bonacina de contrariet. disp. 3. §. 1. panell. 3. n. 5. Malderus in 2. 2. tr. 5. c. 4. dub. 12. q. 4. Lessius lib. 2. c. 20. dub. 10. n. 70. Rebellius part. 2. lib. 8. quest. 7. n. 2. & seq. quando mora est inculpabilis, & non præcessit pactum de soluendo interesse procedente etiam ex mora inculpabili, debitorem non teneri de damnis, quia non potest obligari, nisi ex culpa, vel pacto quorum neutrum interuenit. Et hoc videtur docere aperte Syluester verb. mora, q. 1. & Artil. n. 1. de reg. iuris, in 6. vbi dicitur. Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri; & omisso inculpabilis nullam habet rationem acceptionis, aut retentionis iniuste, quæ constituatur radix obligationis ad restitutionem.

4. Ad argumentum Molinæ respondetur, quòd tantum pactum non videtur extendi ad hunc casum, alioquin enim nimis durum esset, cum ad impossibile nullus obligetur; ex regula sexta de reg. iuris, in 6. ex his apparet, non bene illum Religiosum dixisse, me de hoc casu consultum, opinionem improbabilem, & nimis laxam consuluisse, est enim hæc opinio communior, & probabilior, quidquid asserat Molina.

RESOL. XXI.

An debitor morosus sit monendus à creditore, antequam accipiat pecuniam cum interesse propter eius moram? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 87.

§. 1. Hic casus frequentissimus est in praxi: v. g. Petrus debitor non soluit tempore præfixo, & ob id Paulus creditor alitricus est cum interesse accipere tantum, quantum erat debitum: quaritur, an teneatur monere Petrum, se velle mutuum ab alio accipere sub vsuris? Affirmatiuè respondet Azorius p. 3. lib. 5. c. 4. q. 3. Et ratio est: quia fortasse Petrus debitor de hoc monitus, vel soluisset debitum, vel alio modo prouidisset, ne Paulus creditor damnum pateretur.

2. Sed contrariam sententiam, & merito, docent Petrus Nauarra de restit. l. 13. c. 2. num. 281. Malderus in 2. 2. tract. 5. dub. 12. §. dico 3. q. 2. & Scaccia tract. de commerc. §. 1. q. 7. p. 2. ampliat. 8. n. 263. & 266. Dico igitur dictam monitionem, seu protestationem laudabiliter creditores efficere, sed non esse necessariam: quia mora debitoris iam causauit obligationem, & damnum illud creditoris, quòd sequitur, non procedit à monitione, seu protestatione, quam faceret creditor; sed procedit à mora ipsius debitoris, damno inde sequuto: & creditoris damni æstimatio non magis debetur, quia fuerit protestatus, quam si non fuerit protestatus. Cæteras rationes vide apud Scacciam loci cit.

RESOL. XXII.

Aliqua notabilia circa debitores morosos. Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 78.

§. 1. Debitor morosus tenetur ad restitutionem tantam damni emergentis, quam lucri cessantis. Ita Filiucius tom. 1. tr. 33. c. 9. n. 151. Rebell. p. 2. lib. 8. q. 7. n. 1. concl. 1. Lessius lib. 2. c. 20. dub. 10. n. 69. Reginaldus tom. 2. lib. 2. c. 7. n. 76. & 77. Molina tom. 2. tr. 2. disp. 315. n. 6. & alij.

2. Et hoc procedit etiam si elapso termino creditor non petat debitum, nam terminus petit, & interpellat pro creditore, ita Bonacina de contrariet. disp. 3. §. 1. quest. 3. punct. 4. n. 4. Lessius, & alij.

3. Procedit etiam si debitor fuerit in mora per plures annos, nam tenetur soluere omnia interesse illorum annorum non tantum primi anni, & etiam debetur interesse ipsius interesse. Ita Filiucius tom. 2. tr. 34. p. 2. c. 4. n. 72. & 86. cum alijs.

4. Procedit etiam si hoc ipsum non indicauerit creditor, qui fortè tanto intellecto incommodo debitum reddidisset. Ita Malderus in 2. 2. tr. 5. c. 3. dub. 12. col. 4. q. 2. ex Nauarra de restit. lib. 3. c. 2. num. 281. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. p. 2. ampliat. 8. n. 263. & 266. contra Azorium p. 3. lib. 5. c. 8. q. 3. & tandem procedit, etiam si mora non sit culpabilis, & hoc non solum quando adest pactum de soluendo damno, sed etiam quando tale pactum non fuerit in contractu expressum. Ita probabiliter Molina tom. 2. tr. 2. disp. 315. n. 2.

RESOL. XXIII.

An aliquis teneatur restituere lucrum cessans, vel damnum emergens alicuius contractus mutui, vel venditionis: si mora fuit inculpabilis?

Et quid est dicendum, quando in contractu apponitur pœna conuentionalis; non vt satisfactio pro interesse; sed quatenus ad soluendum in termino debitor adigitur? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 43.

§. 1. Respondent affirmatiuè Doctores, si adsit pactum, & à principio conuentum sit de interesse proueniente ex mora: secus autem, si tale pactum non adsit. Et ita docet Salas de empr. dub. 2. 1. n. 4. Filiucius tom. 2. tr. 34. c. 4. dub. 85. & alij penes ipsos.

2. Imò Homobonus de exam. Eccles. p. 2. tr. 9. c. 15. 18.

Sup. hoc in Ref. præterita cursim post initium & in Ref. seq. §. Et hoc.

Sup. diff. contenta in §. 1. huius Ref. in Ref. post præterita. §. His suppositis, & lege doctrinam aliarum Ref. & §. eius not. Sup. cõtenuto in hoc §. in Ref. præterita, & in alia eius not.

Sup. hoc in Ref. seq. & in alia eius primæ not.

Sup. hoc supra in Ref. 19. vlt. & in Ref. 10. à §. 2. & in fine Ref. 12. & melius in Ref. 18.